

УДК 373.5.018.43.018.46.011.3-051:91

Вікторія Машкіна

старший викладач кафедри фізичної географії та картографії

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: v.mashkina@physgeo.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8899-4916>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ У КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

У статті обґрунтовано використання дистанційного курсу «Географія для вчителів» як форми безперервної географічної освіти. Наведено перелік тем, які входять у дистанційний курс та завдань до виконання вчителями. Дистанційний курс «Географія для вчителів» створено на базі системи підтримки дистанційного навчання Moodle. Обґрунтовано переваги використання дистанційного курсу в рамках підвищення кваліфікації вчителів географії: мобільність, сучасність інформації, доступність та інформативність. Це покращує сприйняття і роботу вчителів географії у самоосвіті та самовдосконаленні своїх професійних компетенцій. Це також дає можливість скористатись новою, сучасною інформацією у вигляді лекцій, презентацій, навчальних посібників, статистичних щорічників та інших інформаційних джерел, що необхідні вчителю у роботі.

Ключові слова: дистанційний курс, безперервна географічна освіта, підвищення кваліфікації вчителів географії.

Вікторія Машкіна

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ УЧИТЕЛЕЙ ГЕОГРАФИИ В КОНТЕКСТЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ РЕФОРМЫ

В статье обосновано использование дистанционного курса «География для учителей» как формы непрерывного географического образования. Приведён перечень тем, которые входят в дистанционный курс, и задач для выполнения учителями. Дистанционный курс «География для учителей» создан на базе системы поддержки дистанционного обучения Moodle. Обоснованы преимущества использования дистанционного курса в рамках повышения квалификации учителей географии: мобильность, современность информации, доступность и информативность. Это улучшает восприятие и работу учителей географии в самообразовании и самосовершенствовании своих профессиональных компетенций. Это также даёт возможность воспользоваться новой, современной информацией в виде лекций, презентаций, учебных пособий, статистических ежегодников и других информационных источников, которые необходимы учителю в работе.

Ключевые слова: дистанционный курс, непрерывное географическое образование, повышение квалификации учителей географии.

Viktoriia Mashkina

DISTANCE TRAINING OF GEOGRAPHY TEACHERS IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL REFORM

In the system of continuous geographical education, upgrading teachers' professional skills plays an important role. Acquaintance with modern tendencies of educational technology and constant normative-legislative and methodical changes form a permanent basis for training and self-improvement of teachers.

Since 2016 V.N. Karazin Kharkiv National University, in addition to specialists training, has been offering teachers' qualifications improvement in the form of part-time classes, at the courses for teachers of general educational establishments of different types and forms of ownership in Kharkiv region in the study field «Geography. Geography of Ukraine».

The purpose of the article is to analyze the organization of distance learning of geography teachers within the framework of teacher training courses.

The main material. The program of training courses for geography teachers involves consideration of educational problems, features of teaching geography on various programs and courses, specialized training, courses for gifted children. High efficiency of the training is assured by the implementation of both invariant and variant components. The thematic plan is designed for 210 hours (7 credits). According to the curriculum, distance learning relates to the professional unit. During the on-site classes, teachers obtain basic knowledge, which is furthered with the distance course «Geography for Teachers», designed for 120 academic hours.

The course «Geography for Teachers» is based on the Moodle platform designed to support distance learning. It contains such structural elements as glossary, tasks, resources, tests, a forum, a chat and consists of 12 information packs. Digital online classes take place within 4 weeks, which includes independent online study. This stage for teachers finishes with preparing and presenting the paper (implementation of the practical task) and taking the test. During this period, course participants can get a personal tutorial in the chat or the forum.

It is important to maintain feedback from teachers because they work during the learning process due to the lack of time. Each of them has the opportunity to work with the distance course and get a tutorial in their free time. The distance course «Geography for Teachers» has been repeatedly tested by groups of teachers who were upgrading their qualification and has been improved with every comment or suggestion. The course has got the certificate of recognition as an educational and methodical work.

Conclusions. To sum up, the usage of the distance course «Geography for Teachers» as a form of continuous geographical education certainly has a number of benefits: mobility, modernity of information, accessibility and informality. This improves the perception and work of geography teachers in self-education and upgrading their professional competencies. It also provides the opportunity to use new, up-to-date information in the form of lectures, presentations, manuals, statistical yearbooks and other information resources that are necessary for a teacher in his or her work.

Keywords: distance course, continuous geographical education, geography teachers' qualifications improvement.

Вступ. У системі безперервної географічної освіти підвищення професійної кваліфікації вчителів відіграє важливу роль. Ознайомлення із сучасними тенденціями освітніх технологій та постійні нормативно-законодавчі, методичні зміни формують постійний пласт до навчання та самовдосконалення вчителів. Дистанційний курс для підвищення кваліфікації вчителів - зручна й ефективна форма навчання. Доцільність упровадження дистанційного навчання у системі післядипломної освіти зумовлена такими чинниками:

- гнучкістю навчального процесу (зручний час, місце, темп навчання);
- модульністю навчання (власна траєкторія руху кожного педагога);
- економією коштів (відрадження, проїзд, харчування, проживання);
- стабільністю навчального процесу в закладах освіти (зменшення кількості замінів і внесення змін до розкладу);
- актуалізацією навчання на курсах підвищення кваліфікації як стимулу до самоосвіти; потребою підвищення рівня інформаційної культури вчителів (освоєння комп'ютерної техніки, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні) [1].

Вихідні передумови. Безперервна освіта – процес, спрямований на всебічний розвиток особистості, на систематичне поповнення знань, пов'язаних із розвитком науково-технічного процесу, що відбувається у суспільстві, процес, у ході якого вдосконалюється професійна компетентність та збагачується духовна потреба людини [4]. Важливе місце в системі безперервної освіти посідає післядипломна освіта, яка створює умови для постійного розвитку професійної компетентності педагогів. Завдяки цьому долається розрив між здобутою професійною підготовкою учителів у вищому навчальному закладі та новими вимогами, які з'являються з розвитком науки, техніки, економіки, суспільства. Проблема ефективного безперервного професійного розвитку педагога у системі післядипломної освіти легко вирішується за умови цілеспрямованого використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій як засобів інформаційного суспільства [5].

Проаналізувавши досвід використання дистанційних технологій навчання, можна виділити характерні риси, важливі для використання на курсах підвищення кваліфікації учителів:

1. Гнучкість. Кожен педагог вчиться в індивідуальному темпі, у зручний для себе час; час, необхідний для освоєння й одержання необхідних знань, розподіляється самим слухачем.
2. Адаптивність. Курси, застосовувані при дистанційному навчанні, дозволяють педагогу організувати навчальний процес для слухачів з різними початковими знаннями, дають змогу на практиці реалізувати диференційний підхід до навчання з

урахуванням психологічних особливостей пізнавальної діяльності слухачів.

3. Інтерактивність. Навчальний процес організований так, що відбувається постійна, систематична взаємодія всіх його учасників і виявляється постійна необхідна методична підтримка викладача-консультанта за допомогою використання можливостей форумів, електронної пошти, чату і т. ін.

5. Відкритість і масовість. Кількість слухачів, які навчаються, не є критичним параметром для ефективності технології дистанційного навчання.

6. Доступність. Дистанційне навчання забезпечує рівні можливості підвищення кваліфікації незалежно від місця проживання, стану здоров'я, соціального статусу тощо.

7. Економічна ефективність. Здійснюється за рахунок орієнтованості дистанційного навчання на велику кількість слухачів, що одночасно навчаються без відриву від виробництва. Відносно низька собівартість навчання забезпечується за рахунок використання більшої концентрації і уніфікації змісту, зорієнтованості технологій дистанційного навчання на більшу кількість слухачів, а також за рахунок більш ефективного використання існуючих навчальних платформ і технічних засобів, наприклад, у вихідні дні.

8. Нова роль викладача: на нього покладають такі функції, як координування пізнавального процесу, коректування дистанційного курсу, консультування при складанні індивідуального навчального плану, методичний супровід підготовки залікових робіт та ін. Викладач курсів керує навчальними групами, допомагає учителям у їхньому професійному розвитку [3].

У контексті освітньої реформи дещо змінюється характер перепідготовки вчителів-предметників.

Метою статті є аналіз організації дистанційного навчання вчителів географії в рамках курсів підвищення кваліфікації вчителів.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетним напрямком розвитку системи підвищення кваліфікації є забезпечення кожному слухачу індивідуальної траєкторії професійного становлення. Вироблення останнього дозволяє учителю визначити свій персональний шлях розкриття й подальшого розвитку професійно-особистісного потенціалу. Створення індивідуальної траєкторії підвищення кваліфікації дозволяє реалізувати право слухача на усвідомлений і погоджений з викладачем вибір основних параметрів підвищення кваліфікації, а саме його особистісного змісту, цілей і способів їх досягнення, змісту, методів, засобів і темпу навчання, системи контролю й оцінки його результативності, теми творчої залікової роботи, форм її виконання й захисту. Створити комплекс необхідних умов для вироблення й реалізації педагогом індивідуальної траєкторії підвищення кваліфікації дозволяє дистанційне навчання.

Крім підготовки фахових спеціалістів, у Харківському національному університеті імені

В.Н. Каразіна в 2016 році долучились до підвищення кваліфікації педагогів в очно-дистанційному навчанні, організувавши курси вчителів загальноосвітніх навчальних закладів різних типів і форм власності Харківської області за напрямом «Географія. Географія України». Важливою складовою забезпечення дистанційних курсів є офіційні сайти. Так, Центр електронного навчання Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна має сайт <http://dist.karazin.ua/moodle/>. Програма курсів підвищення кваліфікації вчителів географії реалізується при дотриманні таких дидактичних положень:

- організація навчання повинна враховувати логіку пізнання;
- провідними змістовними елементами мають бути теоретичні узагальнення;
- провідними методами навчання повинні бути активні методи; перевага надається продуктивному характеру діяльності учасників навчального процесу.

Програма передбачає розгляд освітніх проблем, особливостей навчання географії за варіативними програмами та курсами з географії, профільного навчання, навчання обдарованих дітей (табл.). Повноцінність підвищення кваліфікації забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових. Усього за тематичним планом - 210 годин (7 кредитів) [1].

Дистанційне навчання вчителів географії – це, в першу чергу, самостійна робота з індивідуальними консультаціями, виконанням практичних і контрольних робіт. Відповідно до навчально-тематичного плану дистанційне навчання стосується саме професійного блоку (табл.). Під час очних занять слухачі (вчителі) отримують базові знання, які в подальшому доповнюють дистанційним курсом «Географія для вчителів», який розрахований на 120 навчальних годин [2]. Дистанційний курс містить лекції, навчальні посібники, презентації, завдання контрольних робіт учнівських олімпіад з географії та ін.

У професійному блоці в частині А (табл.) є низка тем, які розширено представлені в дистанційному курсі: інноваційні методи викладання географії, типи уроків географії, перевірка, контроль знань з географії й організація роботи з обдарованими учнями з географії.

Професійний блок навчальної програми включає розгляд інноваційних методів навчання та їх місце в структурі навчального процесу з географії. Розглядаються класифікація методів навчання географії: географічні спостереження, експерименти та дослідження на географічному майданчику, екологічній стежині, місцевості; практичні роботи в зошитах, з географічними картами різних типів і з контурними картами; критерії вибору методів навчання; особливості методики викладання географії у 6–9 класах та в профільних класах. Висвітлюються особливості побудови програми, система понять і уявлень, зв'язок тем із краєзнавством. Аналізуються

підручники, їх різноманітність для даного курсу, переваги, недоліки; система практичних робіт; спостереження та екскурсії.

Звертається увага на програми з географії для шкіл (класів) з поглибленим вивченням предмета; розглядаються питання про інтеграцію вищих і середніх закладів освіти та її вплив на розвиток шкільної географії і методики її викладання; про досвід міських і сільських шкіл Харківської області та інших регіонів України; про ДПА з географії в школі та підготовку до ЗНО.

У сучасному світі удосконалюються засоби навчання та проведення сучасних топографо–геодезичних робіт, тому в рамках очного навчання вчителі ознайомлюються з новітніми топографо–геодезичними приладами, їхніми особливостями; характеристиками і принципами роботи (GPS-навігатори, електронні тахеометри, нівеліри, віддалеміри, контролери та ін.); слухачі отримують також інформацію про застосування безпілотних літальних апаратів для проведення топографічних зйомок місцевості.

У професійному блоці в частині Б (табл.) є теми, які розширено представлені в дистанційному курсі. Це фізична географія та ландшафтознавство, картографія з топографією, географія України, Україна і світове господарство та ГІС у географії.

У цьому блоці міститься інформація про об'єкт – географічну оболонку Землі; фізико-географічні процеси у межах ландшафтних зон; внутрішню енергію Землі; взаємодію зональності та секторності. Важливою не лише для учнів, а й учителів є топографо–картографічна складова. Тому тут розглядаються елементи математичної основи карти, масштабний ряд, додаткові й допоміжні елементи топографічних карт і планів. Аналізуються такі питання: особливості й властивості карт; стандартизація термінів і визначень з картографії; картографічні джерела, їх систематизація, вибір, застосування; особливості використання карт у навчальному процесі.

На етапі очного навчання поглиблюються знання про історію розвитку геоінформаційних систем (ГІС), сучасну концепцію ГІС, ГІС і графічні редактори тощо. Формуються практичні вміння роботи з векторними та атрибутивними даними, а також засобами організації даних. Під час вивчення цієї теми проходить ознайомлення з видами баз геоданих - персональною, файловою та базою геоданих промислового рівня (Enterprise geodatabase). Після створення бази геоданих опановуються вміння додавати інформацію у базу, а саме:

- додавання просторових об'єктів в Feature Classes;
- додавання атрибутів;
- налаштування доменів та підтипів;
- імпортування даних із зовнішніх джерел.

Виробляється уявлення про призначення та можливості бази геоданих. Слухачі отримують знання та вміння щодо моделювання власної бази геоданих за допомогою онлайн – графічного пакету *draw.io*.

**Навчально-тематичний план курсів підвищення кваліфікації вчителів географії
у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна**

Назва блоку		Зміст навчального блоку	Усього	Лекційні	Семинарські	Практичні	Самостійна робота	Дистанційне навчання
Суспільно-гуманітарний	А	Установче заняття	1	-	-	1	-	-
		Філософія сучасної освіти	1	1	-	-	12	-
		Нормативно-правове забезпечення навчально-виховного процесу на уроках (заняттях) географії	2	2	-	-	-	-
	Усього за блоком		4	3	-	1	12	-
Психолого-педагогічний	А	Сучасні способи розвитку пізнавальної діяльності учнів (студентів)	-	-	-	-	-	-
		Можливості розвитку пізнавальних процесів учнів (студентів)	1	0,5	-	0,5	5	-
		Можливості розвитку способів опрацювання інформації учнями (студентами). Нейро-психологічні особливості засвоєння інформації	1	0,5	-	0,5	5	-
	Усього за блоком		2	1	-	1	10	-
Професійний	А	Інноваційні методи викладання географії	2	2	-	-	2	15
		Типи уроків географії	2	2	-	-	2	15
		Перевірка, контроль знань із географії	2	2	-	-	2	15
		Організація роботи з обдарованими учнями з географії. Підготовка до турнірів, олімпіад, конкурсів	4	2	2	-	4	15
		Використання інтерактивної дошки при вивченні географії у школі	2	-	-	2	2	--
		ЗНО з географії	2	2	-	-	-	--
	Передбачено за планом:		14	10	2	2	12	60
	Б	Фізична географія та ландшафтознавство	2	2	-	-	2	5
		Картографія з топографією	4	4	-	-	4	15
		Географія України. Україна і світове господарство	6	2	-	-	6	25
		ГІС в географії	6	2	-	4	4	15
	Передбачено за планом:		18	14	-	4	16	60
	Усього за блоком		32	24	2	6	28	60
А	Підсумкове заняття. Залікова робота	2	-	-	2	-	-	
Разом за навчальним планом		40	28	2	10	50	120	

Далі опановують такі оптимізаційні інструменти, як просторовий та атрибутивний індекси, компресія та компактування бази геоданих.

У подальшому, після огляду можливостей застосування ГІС у різних напрямках сучасної географії та засвоєння поняття про простий і складний аналіз у ГІС, є можливість удосконалювати всі отримані знання в основному функціоналі ArcGIS для реалізації простого аналізу.

Найбільше часу (25 годин) у дистанційному курсі займає тема «Географія України. Україна і світове господарство». Необхідність такого детального розгляду спричинена змінами у діючій програмі

та, відповідно, змінами в навчальному процесі. У 2016/2017 н. р. вперше викладався курс для 8-го класу «Україна у світі: природа, населення», а у 2017/2018 н. р. учнями 9-го класу вперше вивчався курс «Україна і світове господарство». Постійні зміни статистичних даних про населення та розвиток господарства України потребують постійного оновлення інформації. Це можливо зробити в рамках дистанційної курсу.

Удосконалюються компетенції вчителів щодо прогнозування змін природних умов у зв'язку з господарським використанням території. Характеризується сучасне господарське освоєння

території України як фактор зміни її природних умов. Дається оцінка її природно-ресурсного потенціалу. Розглядаються географічні проблеми раціонального природокористування в Україні.

Об'єктами вивчення є економіка України, територіальна організація галузей її господарства, структура виробничої сфери. Розглядаються сучасні тенденції розвитку економіки; спеціалізація країни; процеси глобалізації; питання про участь України у міжнародних економічних організаціях.

Організація підготовки курсів слухачів відрізняється тим, що в першу чергу проводиться аналіз вже існуючих джерел та досвіду організації дистанційного навчання на платформі Moodle. Вона є одним із лідерів серед подібних програм та постійно підтримується і розвивається міжнародним співтовариством.

Курс «Географія для вчителів» також створений на базі системи дистанційного навчання Moodle. Він містить такі структурні елементи, як глосарій, календар, практичні завдання, ресурси, тести, форум, чат, і складається із 12 інформаційних блоків:

1. Основний інформативний блок, який включає титульну сторінку, анотацію, мету і задачі, структуру, сценарій курсу, систему оцінювання, список літератури, спілкування зі слухачами (форум), консультації (чат).

2. Інноваційні методи навчання географії.

3. Особливості методики викладання географії у 6-10-х класах.

4. Логічні прийоми навчання географії.

5. Організація роботи з обдарованими учнями з географії. Підготовка до турнірів, олімпіад та учнівських конкурсів.

6. Картографія з топографією.

7. ГІС у географії.

8. Геоморфологія з геологією.

9. Метеорологія з кліматологією.

10. Гідрологія з океанологією.

11. Україна і світове господарство.

12. Залікова робота і завдання (включає завдання до виконання слухачами курсів та вимоги, титульний аркуш, орієнтовний перелік тем для залікової роботи).

Дистанційне навчання відбувається протягом трьох тижнів і включає самостійну роботу з курсом в on – line режимі. Закінчується етап підготовкою презентації до захисту залікової роботи (виконання практичного завдання) та виконання контрольного тесту. У цей період слухачі курсів мають право отримувати індивідуальні консультації в чаті та форумі. В календарі фіксуються строки дистанційного навчання. Окремо виділяються кінцеві дати подання виконаних завдань та проходження контрольного тесту.

Контрольний тест складається з різних завдань, переважно тестів закритого типу із запитаннями з дидактики і методики навчання географії. Є завдання відкритої форми, де вчителі демонструють свої

знання і вміння застосовувати різні методи і методичні прийоми на уроках різної тематики, а також диференційне навчання із сучасними засобами.

Для одержання оптимальних результатів дистанційного навчання важливі такі фактори й умови:

– наявність у потенційних слухачів курсів сучасної комп'ютерної бази і доступу до Інтернету;

– наявність у викладача сучасних освітніх ресурсів і досвіду дистанційного навчання;

– наявність якісної підготовки дистанційних матеріалів;

– систематичне проведення дистанційних занять;

– моральне й матеріальне стимулювання дистанційної діяльності.

При плануванні й розробці дистанційних навчальних курсів необхідно створити: гіпертекстову структуру, об'єднавши тим самим теоретичний матеріал предмета в наочно представлену, логічну структуру; програмний комплекс, що дозволяє слухачам самостійно контролювати якість і повноту засвоєння знань; набір тестових завдань, які дозволяють викладачу оцінити повноту засвоєння теоретичних знань.

Дистанційне навчання, що є переважно індивідуальним за своєю суттю, не виключає можливості комунікації з викладачем та іншими слухачами, співпраці у процесі пізнавальної і творчої діяльності [1]. Важливо підтримувати зворотний зв'язок з учителями під час цього навчання, бо за браком часу вони працюють паралельно з навчальним процесом за місцем роботи. Але у кожного є можливість у вільний час працювати з дистанційним курсом і консультуватися з викладачем.

Учителі мають можливість залишити свій відгук про курси і дистанційний курс у тому числі. Серед позитивних характеристик учителі відзначили індивідуальний підхід до слухачів, важливу практичну складову, можливість отримати електронні версії лекцій та матеріалів занять. До проблем вони віднесли слабе матеріально-технічне забезпечення школи і кабінету географії, відсутність інтересу до предмета у деяких учнів класу. Тому необхідний пошук способів покращення ситуації. Також постає проблема навчання географії дітей з особливими потребами та, особливо, інклюзивні класи навчання.

Сприяє активній роботі ще й те, що завдання контрольного тесту укладені відповідно до тієї інформації, яка міститься у дистанційному курсі, що надає безпосередню можливість закріпити й перевірити свої знання. Практичне завдання у формі підготовки презентації дозволяє заздалегідь підготуватись до захисту залікової роботи, а в разі виникнення зауважень - покращити її зміст. Дистанційний курс містить приклади щодо оформлення самої залікової роботи слухачів та орієнтовний перелік тем на вибір.

Дистанційний курс «Географія для вчителів» вже багато разів пройшов апробацію групами слухачів, що підвищували свою кваліфікацію, та покращувався з кожним зауваженням або пропозицією

вчителів. Курс має відповідний сертифікат про знання у якості навчально-методичної праці.

Визначились і проблеми, з якими стикаються вчителі під час дистанційного навчання. Серед цих проблем:

– відсутність навичок роботи на комп'ютері з електронною поштою, текстовими редакторами, Інтернетом тощо (для певних категорій вчителів);

– невміння організувати своє власне навчання, тому що дистанційний курс вимагає від бажуючого його засвоїти високої мотивації, володіння навичками організації навчальної праці, навичками самоконтролю;

– звичка – спілкування з викладачем віч-на-віч, коли можна запитати, уточнити, відразу одержати відповідь на питання, що виникло.

До позитивних змін у роботі педагогів можна віднести те, що вчитель, використовуючи різні дистанційні елементи у процесі навчання, має можливість надати доступ до матеріалів тим, хто з різних причин не міг бути присутнім на заняттях. Для учнів значно розширилася можливість одержання нової інформації та закріплення раніше пройденого матеріалу. Елементи дистанційного навчання з успіхом можуть ширше застосовуватися в школі, наприклад, для здачі учнями домашніх завдань через Інтернет, для підготовки до іспитів, у проведенні заочних конкурсів, олімпіад і т. ін. Ці елементи можна використовувати для проведення різних типів уроків: комбінованого, вивчення нового матеріалу, закріплення знань, контролю і корекції знань.

Система дистанційного навчання набуває в останнє десятиліття широкого розповсюдження. Через сучасні форми роботи дистанційне навчання є найефективнішою системою підготовки і безперервної підтримки кваліфікації фахівців географії. Будь-який педагог вже не може вважатися носієм високої дидактичної майстерності, якщо не володіє засобами, методами і технологіями дистанційного навчання.

Сьогодні вчитель знаходиться у пошуках активних інноваційних технологій, інакше неможливо підготувати своїх учнів до соціалізації та зробити їх конкурентоспроможними в суспільстві. Відзначаючи компетентність учителя, важливо оцінити його професіоналізм, майстерність, кваліфікацію. Поєднуючи працю і процес самовдосконалення, вчителі стають ефективними і у професійній

діяльності. А пріоритетним напрямом у діяльності вчителя повинно бути підвищення його кваліфікації.

Для обміну знаннями вчителю важливо мати особистий досвід і напрацьовані навички викладання. У кожного педагога – свої тактики того, як утримувати увагу класу, як подати ту або іншу тему і зацікавити учнів. Однак проблема в тому, що такі знання – «неявні», і без професійної саморефлексії, без осмислення їх учителем часом буває важко виявити і сформулювати своє ноу-хау. Одна справа – передача знань школярам, і зовсім інше – колегам. Підходи до трансляції свого досвіду явно різняться, проте цей обмін відбувається в рамках курсів підвищення кваліфікації вчителів географії.

Усі способи підвищення кваліфікації можна вважати ефективними лише тоді, коли вони націлюють учителя на творче переосмислення змісту, який реалізується через різні форми методичної діяльності та може стати важливою основою для роботи педагога. У цьому випадку перераховані вище форми роботи набувають для вчителя особистісний сенс, дозволяють йому самостійно формулювати мету власного професійного зростання, утворюють структуру, що створює умови для зародження і розвитку здібностей до творчості.

Висновки. Використання дистанційного курсу «Географія для вчителів» як форми безперервної географічної освіти має певні свої переваги: мобільність, сучасність інформації, доступність та інформативність. Перевагою є ще й те, що вчителі мають можливість користуватись матеріалами дистанційного курсу і в подальшому, вже після завершення курсів. Це покращує роботу вчителів географії у самоосвіті та самовдосконаленні професійних компетентностей, дає можливість скористатись новою, сучасною інформацією у вигляді лекцій, презентацій, навчальних посібників, статистичних щорічників та інших інформаційних джерел, які необхідні вчителю у роботі.

У подальшому в дистанційний курс буде покладено модульний принцип - поділ на теми – модулі в навчальній програмі підвищення кваліфікації учителів. Це дозволить учителям у рамках підвищення кваліфікації упродовж 5 років набрати необхідну кількість годин. Завдяки цьому забезпечується і диференціація освіти в контексті з особистісно зорієнтованим підходом до навчання.

Список використаних джерел:

1. Бендерезь Н.М. Дистанційна форма підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Київській області: реалії, проблеми, перспективи / Н.М. Бендерезь, А.В. Борбіт // Народна освіта. – 2011. – Вип. 2 (14) [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vpysku/14/index14.htm>
2. Дистанційний курс «Географія для вчителів» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1413>
3. Зуева Н.К. Роль дистанционного обучения в системе повышения квалификации учителей географии / Н.К. Зуева // Проблемы непрерывного географического образования и картографии. – 2012. - Вып. 15. - С. 40-43.

4. Сігаєва Л.Є. Підвищення кваліфікації фахівців як складова неперервної професійної освіти / Л.Є. Сігаєва // Неперервна професійна освіта / за ред. І.А. Зязюна. — К.: Віпол, 2000. — С. 319–363.
5. Філончук З.В. Блог як середовище професійного розвитку вчителя географії та економіки / З.В. Філончук, О.В. Кохановська // Організація освітнього процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти з використанням електронних технологій навчання: методичні рекомендації / за заг. ред. Л.Л. Ляхощької. — К.: ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2017. — С. 145-148.

References:

1. Benderecz, N.M., Borbit, A.V. (2011). Dy`stancijna forma pidvy`shhennya kvalifikaciyi pedagogichny`x kadriv v Ky`yivskij oblasti: realiyi, problemy, perspekty`vy` [Distant form of pedagogical staff's qualification improvement in Kiev region: realities, problems, perspectives]. The people's education, 2(14). Available at: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/14/index14.htm>
2. Dy`stancijny` kurs «Geografiya dlya vchy`teliv» [Distance learning course «Geography for teachers»]. Available at: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1413>
3. Zueva, N.K. (2012). Rol' distancionnogo obuchenija v siteme povshenija kvalifikacii uchitelej geografi. [The role of distance training in the system on professional development of geography teachers]. The problems of continuous geographical education and cartography, 15, 40-43.
4. Sigayeva, L.Ye. (2000). Pidvy`shhennya kvalifikaciyi faxivciv yak skladova neperervnoyi profesijnoyi osvity` [Professional development as a component of continuing vocational education]. Continuing professional education / ed. Zyazyun, I.A. Ky`yiv: Vipol, 319–363.
5. Filonchuk, Z.V., Kohanovs`ka, O.V. (2017). Blog yak seredovy`shhe profesijnogo rozvy`tku vchy`telya geografiyi ta ekonomiky` [Blog as professional development teacher of geography and economy]. Organizaciya osvitn`ogo procesu v zakladax pilyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity` z vy`kory`stanniam elektronny`x tehnologij navchannya: metody`chni rekomendaciyi, za zag. red. L.L. Lyahocz`koyi [Organization of educational process at institutions of postgraduate pedagogical education using electronic teaching technologies: methodical recommendations, Lâhoc`ka, L.L., ed.]. Ky`yiv: DVNZ «Un-t menedzh. osvity`», 145-148.

Відомості про автора:

Машкіна Вікторія Вікторівна — старший викладач кафедри фізичної географії та картографії факультету геології, географії, рекреації і туризму Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна